

descendenți, pentru care e mult mai ușor să utilizeze exemple consacrate pentru a constata ori a aprecia ceva.

BIBLIOGRAFIE

1. COLȚUN, GHEORGHE. *Frazeologia limbii române*. Chișinău: USPEE „Constantin Stere”, 2014 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”), pp.182-183.
2. Colțun Gheorghe. În lumea frazeologiei dialectale. În: *Limba română*. Nr. 11-12, anul XVI, 2006. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=1475> (vizitat 23.02.2020)
3. Opreșan I. Proverbul și aforismul în viziunea lui L. Blaga. În: *Cultura Literară*. Nr 536 din 15 octombrie 2015. <https://revistacultura.ro/nou/2015/10/proverbul-si-aforismul-in-viziunea-lui-l-bлага/> (vizitat 07.01.2020).
4. Ibidem.
5. *Istoria literaturii române*. Vol. I. București, 1964, p.197 *apud* NEGREANU, CONSTANTIN, *Structura proverbelor românești*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1983.
6. NEGREANU, CONSTANTIN. *Structura proverbelor românești*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1983.

NOI MODALITĂȚI DE ÎNȚELEGERE ȘI INTERPRETARE A TEXTULUI EPIC ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL LICEAL

*Bădescu Daniela, profesor,
inspector școlar pentru managementul instituțional,
Inspectoratul Școlar al Municipiului București,
drd., UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 821.135.1.09:37.016

Abstract

In the study are presented two teaching methods for approaching the understanding and interpretation of the epic text in high school education – brainstorming and literary process, considering that they are the ones that appeal to students’ heuristic thinking and activate processes such as analysis and synthesis, but also abstraction and generalization.

Key-words: brainstorming, literary process, competences, understanding, interpretation.

Plecăm în acest demers de la observația că noile perspective asupra cunoașterii, impactul noilor media și al noilor tehnologii au consecințe asupra scopurilor și conținuturilor disciplinei Limba și Literatura Romană.

Dacă concepția tradițională asupra studiului limbii și literaturii urmărea în mod prioritar conținuturile disciplinei, ne aflăm, în acest moment, într-o epocă în care se gândesc și se aplică modalități noi de studiu a disciplinei fundamentate de conceptul de competență și competență-cheie.

Cadrul european de referință privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC) conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european” structurat pe opt domenii de competențe-cheie între care se regăsește și comunicarea în limba maternă.

„Comunicarea în limba maternă este abilitatea de a exprima și de a interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă scrisă, cât și orală (ascultare, vorbire, citire și scriere), și de a interacționa lingvistic adecvat și creativ, în diverse contexte sociale și culturale: în educație și formare, la muncă, acasă și în timpul liber” [1, p. 102].

Pornind de la sintagma „Comunicarea în limba maternă este abilitatea de a exprima și de a interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă scrisă, cât și orală (ascultare, vorbire, citire și scriere)” [1, p. 203], încercăm să creăm o perspectivă asupra modalităților noi de receptare, înțelegere și interpretare a textului epic cu preponderență în învățământul liceal.

O astfel de metodă poate fi brainstormingul (asaltul de idei).

În viziunea lui Victor Axenti și a Mariei Verșina, „brainstormingul este o metodă care stimulează, prin declanșarea unei „furtuni” în creierul elevilor, gândirea inventivă, fantezia și imaginația creatoare. Fiind o posibilitate în cadrul problematizării, brainstormingul începe prin crearea unei situații tensionate, în urma căreia elevii oferă soluții la întrebările-problemă puse de profesor. De obicei, metoda este folosită la orele de literatură, când elevii sînt solicitați să-și imagineze alt final al unei narațiuni sau o altă rezolvare a destinului” [2, p. 75].

Aceștia consideră că este o metodă colectivă de căutare a ideilor și soluțiilor, dar nu a cunoștințelor, într-un mod cât mai rapid și cât mai puțin critic posibil. Brainstormingul se poate aplica la orice subiect care se pretează discuției și admite mai mult decât o soluție. Se aplică la etapa evocării în cadrul orelor de literatură română.

Concluzionând, aceasta se poate defini ca formulare a cât mai multor idei ca răspuns la o situație enunțată sau la o cerință.

O primă etapă este aceea a alegerii temei și a sarcinii de lucru.

Propunem ca temă „Caracterizarea personajului Ion Pop al Glanetașului” din romanul Ion de Liviu Rebreanu. Aceasta se va scrie pe tablă pentru ca elevii să vizualizeze permanent tema propusă.

Într-o a doua etapă vom solicita elevilor să exprime într-un mod cât mai rapid, în fraze scurte și concrete, fără cenzură, a tuturor ideilor legate de trăsături ale personajului ales. Și acestea vor fi scrise pe tablă, flipchart.

Apoi se vor relua ideile emise pe rând și se vor grupa pe categorii. De exemplu, trăsături realizate în mod direct/indirect, pozitive/negative, destin sancțiune/ predestinat etc.

Ulterior se va realiza o analiză critică a ideilor emise și se va trece la evaluarea, argumentarea, contraargumentarea acestora la nivelul clasei sau al unor grupuri mici.

Selectarea ideilor originale este o ultimă etapă a aplicării acestei metode.

Mă opresc la posibilitatea discuției legate de soarta personajului, enunțate anterior. Pornind de la cele două „oferte”, elevii pot imagina alt „scenariu” al morții personajului, în funcție de trăsătura caracterială pe care o consideră cea mai relevantă.

Este un prim pas în înțelegerea profilului unui personaj literar, pas care poate fi urmat de un altul, procesul literar.

Procesul literar reprezintă o altă modalitate în încercarea de a realiza „altfel” de lecții, pe care elevii să le primească cu mult mai multă plăcere și să fie eficiente.

Strategia didactică poate consta în: împărțirea elevilor în două grupuri – acuzarea și apărarea, în funcție de convingeri. Fiecare grup va avea un lider, un purtător de cuvânt, respectiv un „avocat-șef” și un „procuror-șef”.

Elevii au realizat în prealabil un „dosar al cauzei”, dosar alcătuit din fișe cu citate din opera literară sau aprecieri ale unor critici literari.

Se poate pleca de la cele două aprecieri critice binecunoscute.

Astfel George Călinescu afirma că „în planul creației Ion este o brută. A batjocorit o fată, i-a luat averea, a împins-o la spânzurătoare și a rămas în cele din urmă cu pământ”, ceea ce sugerează faptul că Ion este vinovat de propriul lui destin, deoarece din cauza patimii pentru pământ, se dezumanizează. Vinovată este însă și societatea, care determină o opoziție între săraci și bogați prin natura relațiilor dintre oameni. Însușindu-și pământul pe căi necinstite, Ion nu putea să supraviețuiască, sfârșitul lui previzibil fiind perfect motivat moral și estetic.

Pe de altă parte, Eugen Lovinescu apreciază că Ion este „expresia instinctului de stăpânire a pământului, în slujba căruia pune o inteligență ascuțită, o cazuistică strânsă, o viclenie procedurală și, cu deosebire, o voință imensă”. Aici criticul literar motivează destinul personajului literar prin ideea de predestinare dar și prin aceea de sentiment ce vine din interior, poate chiar trăsătură ereditară, moștenită.

O altă perspectivă ar putea fi aceea legată de moartea personajului.

Sancțiunea cu moartea a lui Ion (omorât cu lovituri de sapă de către George Bulbuc) poate fi privită din trei puncte de vedere: viziunea etică a scriitorului, după care necinstea trebuie sancționată; viziunea tragică: moartea nu este o sancțiune a personajului, ci „ispășirea” păcatelor altora (societatea cu mentalitatea ei, pământul impune respect); viziunea fatalistă: „așa i-a fost scris”.

Desfășurarea procesului literar ar putea fi următoarea: greșierul, în prezența completului de judecată, face apelul inculpatului Ion Pop al Glanetașului, asistat de „avocați”, și al martorilor (personajele literare: Ana, Florica, Zavista, George Bulbuc, preotul Belciug și învățătorul Herdelea).

Apoi procurorul-șef dă citire rechizitoriului în care Ion este acuzat pentru următoarele infracțiuni: înșelăciune prin coruperea sentimentelor Anei, adulter (seducerea Floricăi), nesupunerea în fața organelor puterii.

Pentru fiecare acuzare sunt aduse probe, mărturii, înscrisuri.

Avocatul-șef dă și el citire probelor prin care își apără „clientul” având ca argumente în sprijinul afirmațiilor sale următoarele idei: condiția de om sărac a lui Ion, umilințele la care este supus de către „bogotanii satului”, „istoria” familiei sale, calitățile omului (hărnicia, inteligența, hotărârea... etc).

Urmează o nouă etapă, aceea în care juriul „deliberează” și fixează „sentința”. Este momentul cel mai important căci elevii vor aduce argumente cu citate (din opera și din critica literară), puncte de vedere proprii în sprijinul ideilor enunțate de către procuror și avocat.

Acesta ar putea fi unul dintre „scenariile” care să fie folosite în acest proces literar dar, incontestabil, pot fi și alte perspective de abordare a subiectului. Acestea ar fi câteva puncte de lucru în abordarea subiectului ales.

Am ales să prezint aceste două metode didactice de abordare a înțelegerii și interpretării textului epic în învățământul liceal considerând că ele sunt acelea care fac apel la gândirea euristică a elevilor și activează procese ale acestora precum analiza și sinteza dar și abstractizarea și generalizarea.

Concluzionez cu o afirmație a criticului Paul Cornea, care afirmă că: „Optimizarea lecturii e o problemă mereu deschisă. Dar ea capătă o importanță deosebită mai ales astăzi, când timpul afectat cititului de largi fracțiuni ale populației în scădere, iar volumul de informații care ne asaltează pare tot mai greu de dominat. A spori motivațiile lecturii, a îmbunătăți randamentul calitativ al comprehensiunii, a crește abilitatea abordării plurale a textelor înseamnă a înmulți șansele individului de a se înțelege pe sine și de a-i înțelege pe alții. E un obiectiv major cultural, și nu numai cultural, la îndeplinirea căruia aportul școlii e hotărâtor, dar nu exclusiv” [1, p. 380].

BIBLIOGRAFIE

1. SĂMIHĂIAN, F. *O didactică a limbii și literaturii române*. Chișinău: ART, 2014.
2. Victor Axenti, Maria Verșina. *Metodica predării limbii și literaturii române (în gimnaziu și liceu)*. Suport de curs. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul. <http://www.academia.edu/> (vizitat 29.04.2020).